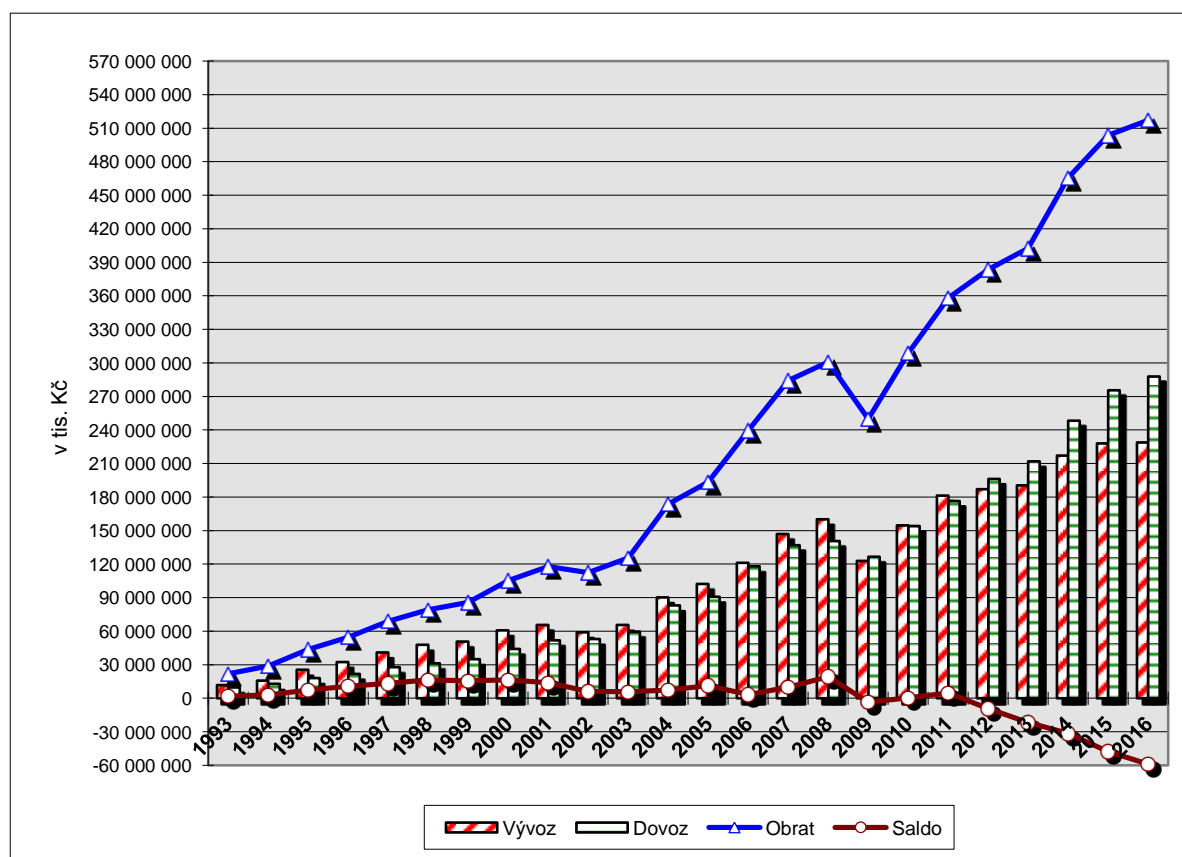

Podstawowe cechy oraz aktualny rozwój stosunków handlowych pomiędzy Polską a Czechami

Tabela 1. Wymiana handlowa pomiędzy Polską a Republiką Czeską od 1993 roku (dane w tys. jednostek)

	Vývoz			Dovoz			Obrat			Saldo
	Kč	poř.	Index	Kč	poř.	Index	Kč	poř.	Index	Kč
1993	11 947 273	7.	-	10 006 994	10.	-	21 954 267	8.	-	1 940 279
1994	15 898 692	5.	133,1	12 887 810	10.	128,8	28 786 502	8.	131,1	3 010 882
1995	25 497 042	4.	160,4	18 079 130	9.	140,3	43 576 172	6.	151,4	7 417 912
1996	32 632 065	4.	128,0	22 014 509	9.	121,8	54 646 574	6.	125,4	10 617 556
1997	41 160 281	4.	126,1	27 830 410	9.	126,4	68 990 691	6.	126,2	13 329 871
1998	47 821 470	4.	116,2	31 276 521	9.	112,4	79 097 991	5.	114,7	16 544 949
1999	50 756 287	4.	106,1	35 015 588	9.	112,0	85 771 875	5.	108,4	15 740 699
2000	60 898 285	4.	120,0	44 332 172	9.	126,6	105 230 457	6.	122,7	16 566 113
2001	65 788 218	5.	108,0	52 014 688	9.	117,3	117 802 906	7.	111,9	13 773 530
2002	59 207 620	5.	90,0	53 176 446	8.	102,2	112 384 066	7.	95,4	6 031 174
2003	65 673 015	5.	110,9	59 809 231	8.	112,5	125 482 246	6.	111,7	5 863 784
2004	90 426 390	4.	137,7	83 113 388	5.	139,0	173 539 778	4.	138,3	7 313 002
2005	102 341 418	4.	113,2	90 999 588	5.	109,5	193 341 006	3.	111,4	11 341 830
2006	121 387 421	3.	118,6	118 043 336	4.	129,7	239 430 757	3.	123,8	3 344 085
2007	147 054 403	3.	121,1	137 150 246	3.	116,2	284 204 649	3.	118,7	9 904 157
2008	160 103 904	3.	108,9	140 796 176	4.	102,7	300 900 080	3.	105,9	19 307 728
2009	123 064 482	3.	76,9	126 644 134	3.	89,9	249 708 616	3.	83,0	-3 579 652
2010	154 643 502	3.	125,7	154 241 344	3.	121,8	308 884 846	4.	123,7	402 158
2011	181 474 996	3.	117,4	176 663 859	3.	114,5	358 138 855	4.	115,9	4 811 137
2012	187 114 681	3.	103,1	196 377 307	3.	111,2	383 491 988	3.	107,1	-9 262 626
2013	190 435 696	3.	101,8	212 005 127	3.	108,0	402 440 823	3.	104,9	-21 569 431
2014	217 113 711	3.	114,0	248 355 801	3.	117,1	465 469 512	3.	115,7	-31 242 090
2015	227 941 668	3.	105,0	275 619 938	3.	111,0	503 561 606	4.	108,2	-47 678 270
2016	229 138 114	3.	100,5	288 884 681	3.	104,8	518 022 795	2.	102,9	-59 746 567
1-9/2016	169 784 305	3.		215 038 129	3.		384 822 434	2.		-45 253 824
1-9/2017	186 270 793	3.	109,7	215 846 180	3.	100,4	402 116 973	2.	104,5	-29 575 387

w tys. CZK

eksport import obroty saldo

Polska jest naszym tradycyjnym partnerem handlowym i gospodarczym. Polska jest częścią jednolitego rynku wewnętrznego w ramach swojego członkostwa w Unii Europejskiej od 2004 roku, uczestniczy też w ścisłej współpracy w ramach Grupy Wyszehradzkiej. Powyższa tabela i wykres wskazują w zasadzie na trwały trend wzrostowy (z wyjątkiem kryzysowego okresu 2009) i stopniowe wzmocnienie pozycji Polski wśród naszych najważniejszych partnerów handlowych. Polska utrzymuje w tym rankingu od 2006 roku cały czas 3. miejsce pod względem osiągniętych obrotów, eksportu (w obu przypadkach za Niemcami i Słowacją) i importu (za Niemcami i Chinami).

Absolutny spadek miał miejsce tylko w 2009 roku w następstwie kryzysu gospodarczego – nasz eksport do Polski zmniejszył się o 23%, a import o 10%. Ale już w 2011 roku nasz eksport do Polski przekroczył wartość sprzed kryzysu, co można – ze względu na głębokie załamanie – oceniać w przypadku tak ważnego partnera handlowego tylko bardzo pozytywnie. Obroty handlowe w tym roku przekroczyły 358 mld CZK przy dodatnim saldzie bilansu handlowego. Pozwolę sobie przypomnieć, że bilans handlowy to termin związany z handlem zagranicznym, przedstawiający różnicę pomiędzy eksportem a importem.

W 2012 roku tempo wzrostu naszego eksportu do Polski przy porównaniu rok do roku znacznie zmalało. Natomiast polski import w tym roku – przeciwnie – wzrósł o ponad 11%. W efekcie pojawił się pasywny bilans handlowy. W latach 2013, 2014 i 2015 utrzymywał się trend wzrostowy wzajemnych obrotów, przy czym tempo wzrostu eksportu było mniejsze niż importu.

Dane za 2016 rok potwierdzają odmienną tendencję wzrostu eksportu i importu. Czeski eksport wzrósł tylko niewiele, a wskaźnik wzrostu importu osiągnął poziom 104,5. Taka dynamika rozwoju jeszcze bardziej pogłębiła pasywny bilans handlowy. Obroty wymiany handlowej jednak wciąż rosły.

Dzięki temu w 2016 roku Polska przesunęła się pod względem obrotów na drugie miejsce za Niemcami. Wynikało to z tego, że handel ze Słowacją w tym okresie zmalał, a Polska – dzięki wzrostowi wymiany handlowej – ją wyprzedziła w rankingu naszych najważniejszych partnerów handlowych. Drugie miejsce Polski potwierdzają zarówno dane z końca 2016 roku, jak i dane za 1. półrocze 2017 roku.

Dane za okres Styczeń – Wrzesień 2017 przy porównaniu rok do roku wskazują na znaczną poprawę sytuacji w naszym eksporcie i stagnację importu, co skutkuje zmniejszeniem deficytu handlowego w porównaniu z latami poprzednimi.

Co stanowi najważniejszy przedmiot wymiany handlowej z Polską?

Z punktu widzenia statystyki do handlu zagranicznego można zastosować kilka różnych klasyfikacji. W poniższych porównaniach będę bazował na Standardowej Klasyfikacji Handlu Międzynarodowego (w skrócie SITC, z angielskiego Standard International Trade Classification). Może ona być o różnym stopniu szczegółowości. Klasyfikację mamy od jednocyfrowej do pięciocyfrowej.

Dla lepszego przybliżenia czytelnikowi, w 2016 roku według takiej pięciocyfrowej nomenklatury w czesko-polskim eksporcie było ewidencjonowanych 2511 pozycji, a w imporcie – 2469 pozycji.

Jako przykład innego systemu można przytoczyć tzw. zharmonizowany system określania i kodowania towarów (HS). Jego sześciocyfrowy kod w 2016 roku odnotował w naszym eksporcie 3870 pozycji, a w imporcie 3825 pozycji. Podkreślam, że ani pięciocyfrowa SITC, ani sześciocyfrowa klasyfikacja HS nie odróżniają jednak konkretnych rodzajów towarów. Te są rozróżniane w statystyce celnej na podstawie ww. zharmonizowanego systemu. To tzw. Scalona Nomenklatura Towarowa Handlu Zagranicznego, stosowana w Unii Europejskiej i w Republice Czeskiej, a konkretnie jej ośmiocyfrowy kod.

Wróćmy jednak do jednocyfrowej nomenklatury SITC, która w formie poniższej tabeli dostarcza podstawowych informacji o udziale poszczególnych grup rodzajowych towarów w handlu czesko-polskim w ostatnich dwóch latach.

Tabela 2.

SITC	Nazwa	Udział w %			
		Eksport 2015	Eksport 2016	Import 2015	Import 2016
0	Żywność i żywe zwierzęta	6,7	6,8	11,9	10,9
1	Napoje i wyroby tytoniowe	0,8	0,9	1,6	1,7
2	Surowce, bez paliw	3,7	4,1	2,5	2,0
3	Paliwa mineralne, smary i materiały pokrewne	2,2	2,6	6,3	6,6
4	Oleje i tłuszcze zwierzęce i roślinne	2,2	2,0	1,6	1,9
5	Chemikalia	10,8	10,2	9,2	9,8
6	Wyroby rynkowe klasyfikowane przede wszystkim wg rodzaju materiału	25,1	23,0	26,9	25,5
7	Maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy	37,7	40,0	28,7	28,3
8	Inne wyroby fabryczne	10,6	10,3	10,9	13,1
9	Niewyszczególnione	0,1	0,1	0,3	0,2
	Łącznie	100,0	100,0	100,0	100,0

Mówimy tu o tzw. strukturze rodzajowej wymiany handlowej z Polską. Widoczne jest, że struktura towarów jest w analizowanym okresie mniej więcej stała.

W tabeli poniżej, zawierającej 10 najważniejszych pozycji w eksporcie i imporcie, można prześledzić wymianę handlową w ostatnich dwóch latach według dwucyfrowych kodów SITC.

Tabela 3. Import do Polski wg dwucyfrowej nomenklatury SITC

SITC	Nazwa	Rok 2015		Rok 2016	
		udział w %	miejsce	udział w %	miejsce
78	Pojazdy drogowe	14,36	1	16,29	1
77	Aparatura, maszyny i urządzenia elektryczne, gdzie indziej niewymienione	6,57	2	6,76	2
67	Żelazo i stal	6,51	3	6,50	3
89	Wyroby różne, gdzie indziej niewymienione	5,17	4	5,20	4
69	Wyroby metalowe, gdzie indziej niewymienione	4,97	5	4,64	5
75	Maszyny i urządzenia biurowe do automatycznego przetwarzania danych	4,32	6	4,21	8
76	Urządzenia i aparatura telekomunikacyjna oraz do zapisu i	4,30	7	4,39	7

	odtworzenia dźwięku				
74	Maszyny i urządzenia powszechnie używane w przemyśle, gdzie indziej niewymienione	4,00	8	4,55	6
68	Metale nieżelazne	3,65	9	(1,41)	23
64	Papier, karton i produkty z nich wytworzone	3,03	10	3,08	9
57	Pierwotne tworzywa sztuczne	(2,91)	11	2,73	10
	łącznie 10 najważniejszych pozycji w danym roku	56,89		58,35	

Dominującym przedmiotem naszego eksportu są pojazdy drogowe. Natomiast w 2016 roku znacznie zmalał udział metali nieżelaznych. Powyższych 10 najważniejszych pozycji SITC 2 stanowiło w 2016 roku niemal 59% całego eksportu, co świadczy o stosunkowo znacznej koncentracji eksportu do Polski (która w porównaniu z 2015 rokiem jeszcze dodatkowo, choć nieznacznie, wzrosła). Lista 10 najważniejszych pozycji eksportowych utrzymuje się w ostatnich dwóch latach bez zmian (tylko jedno przesunięcie).

Tabela 4. Import z Polski wg dwucyfrowej nomenklatury SITC

SITC	Nazwa	Rok 2015		Rok 2016	
		udział w %	miejsce	udział w %	miejsce
78	Pojazdy drogowe	9,92	1	10,21	1
68	Metale nieżelazne	7,96	2	5,96	2
67	Żelazo i stal	6,34	3	5,50	7
71	Maszyny i urządzenia do produkcji energii	5,70	4	5,58	6
77	Aparatura, maszyny i urządzenia elektryczne, gdzie indziej niewymienione	5,54	5	5,68	5
69	Wyroby metalowe, gdzie indziej niewymienione	4,79	6	5,83	3
82	Meble i ich części	4,74	7	5,79	4
89	Wyroby różne, gdzie indziej niewymienione	4,16	8	4,81	8
33	Ropa naftowa, produkty naftowe i materiały pochodne	3,20	9	3,64	9
76	Urządzenia i aparatura telekomunikacyjna oraz do zapisu i odtwarzania dźwięku	2,97	10	(2,58)	11
01	Mięso i przetwory mięsne	(2,69)	12	2,66	10
	łącznie 10 najważniejszych pozycji w danym roku	55,31		55,66	

Można zauważyć, że wśród 10 najważniejszych pozycji w polskim eksporcie do Czech pojazdy drogowe nie stanowią tak dużego udziału, choć są na pierwszym miejscu. Należy tu podkreślić, że nie obejmuje to tylko wyrobów gotowych, ale także ich części. Również w imporcie z Polski widoczna jest znaczna koncentracja do wymienionych grup rodzajowych. Warto też wskazać spadek udziału importu żelaza i stali oraz metali nieżelaznych. W przeciwieństwie do tego o około 1% zwiększył się udział SITC 69 (wyroby metalowe) i SITC 82 (meble i jego części). Oznacza to kolejne zwiększenie udziału wyrobów o wyższej wartości dodanej w wymianie handlowej.

Zanim przejdę do zakończeniu artykułu, chciałbym podkreślić poniższe okoliczności:

- Wymiana handlowa z Polską jest z punktu widzenia naszego handlu zagranicznego swego rodzaju wielkim sukcesem. Z żadnym z sąsiednich krajów należących do naszych najważniejszych partnerów

handlowych wymiana handlowa od czasu powstania Republiki Czeskiej w 1993 roku nie osiągnęła tak wysokiego średniego rocznego tempa wzrostu jak z Polską.

- Wartość wymiany handlowej jest duża, co wynika z miejsca, jakie Polska zajmuje wśród naszych partnerów handlowych. Proste wyliczenie daje ciekawy wynik: jeżeli w 2016 roku wartość naszego eksportu do Polski wynosiła 229 miliardów koron, to codziennie (w tym w soboty i niedziele), obrazowo mówiąc, z Czech do Polski przekraczały granicę towary o wartości ponad 600 milionów koron, a w odwrotnym kierunku o wartości niemal 800 milionów koron.
- Z żadnym z sąsiednich krajów ani z żadnym państwem członkowskim Unii Europejskiej, które w 2016 roku zaliczały się do 20 najważniejszych partnerów handlowych, Republika Czeska nie miała pasywnego salda bilansu handlowego. Wielkość deficytu handlowego jest sama w sobie bardzo duża.
- Oprócz Niemiec, Polska jest naszym sąsiadem o dużym potencjalnie gospodarczym i dużym rynku wewnętrznym. Samo to stwierdzenie wskazuje na potencjalne zdolności absorpcyjne rynku naszego północnego sąsiada. Istnieje więc podstawowa przesłanka dla możliwości umiejscowienia naszych towarów właśnie tu, co wspomaga dodatkowo geograficzna bliskość polskiego terytorium. Można więc tylko do naszych eksporterów apelować, by skorzystali z tej możliwości w praktyce, kształtując swoją politykę eksportową.

Podstawowa analiza pasywnego bilansu handlowego z Polską

W końcowej części artykułu pragnę zaprezentować podstawową analizę opisanego deficytu handlowego z Polską w okresie 2014-2016. Poniższa tabela przedstawia w poszczególnych kolumnach w wartościach bezwzględnych (w miliardach koron) różnicę pomiędzy eksportem a importem, jaka miała miejsce w wymianie handlowej w poszczególnych latach analizowanego okresu. Strzałki pokazują wzrost lub spadek deficytu handlowego w poszczególnych grupach rodzajowych według jednocyfrowej nomenklatury SITC w tych przypadkach, w których pasywny bilans jest generowany (praktycznie dotyczy to wszystkich grup rodzajowych oprócz drugiej i siódmej).

Tabela 5.

Obdobie/SITC	Celkem	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
2014	-31,2	-13,2	-1,6	-1,2	-8,6	1,6	1,8	-10,9	4	-4,1	-1,4	
2015	-46,8	-17,5	-2,5	1,5	-12,3	0,4	-0,6	-16,5	7	-5,9	-0,4	
2016	-59,0	-15,8	-2,7	3,5	-12,9	-1,1	-5,0	-20,8	10,1	-14,1	-0,2	
Záporná salda	Změna 2015-2014	↑ 15,6	↑ 4,3	↑ 0,9	2,7	↑ 3,7	↑ 1,2	↑ 2,4	↑ 5,6	3,0	↑ 1,8	↓ 1,0
	Změna 2016-2015	↑ 12,2	↓ 1,7	↑ 0,2	2,0	↑ 0,6	↑ 1,5	↑ 4,4	↑ 4,3	3,1	↑ 8,2	↓ 0,2
	Změna 2016-2014	↑ 27,8	↑ 2,6	↑ 1,1	4,7	↑ 4,3	↑ 2,7	↑ 6,8	↑ 9,9	6,1	↑ 10,0	↓ 1,2

Legenda:

↑ - zwiększenie pasywnego bilansu lub przejście z aktywnego do pasywnego bilansu w analizowanym okresie

↓ - zmniejszenie pasywnego bilansu w analizowanym okresie

okres/SITC razem
 salda ujemne
 zmiana 2015-2014
 zmiana 2016-2015
 zmiana 2016-2014

Z powyższego wynikają cztery główne źródła naszego deficytu handlowego. Dotyczy to handlu

- żywnością i żywymi zwierzętami (SITC 0)

- paliwami mineralnymi i smarami (SITC 3)
- chemikaliami (SITC 5)
- wyrobami rynkowymi klasyfikowanymi przede wszystkim wg rodzaju materiału – SITC 6 i
- różnymi wyrobami przemysłowymi (SITC 8).

W grupie rodzajowej SITC 0 (żywność i żywe zwierzęta) tradycyjnie przeważa import nad eksportem. Pozytywnym zjawiskiem jest zmniejszenie deficytu handlowego w 2016 rok w porównaniu z rokiem 2015. Pasywny bilans dotyczy też grupy SITC 3 (węgiel i koks, ropa naftowa i produkty naftowe). W ostatnich dwóch latach deficyt handlowy objął też grupę SITC 5 (chemikalia). Największy wzrost pasywnego bilansu handlowego można zaobserwować w grupach SITC 6 i 8. Po szczegółowej analizie grupy 6 dochodzimy do wniosku, że główne przyczyny to import miedzianych prętów, drutów i profili, aluminium i jego formowanych i nieformowanych stopów oraz ołowiu i jego nieformowanych stopów. Wyjątkowo duży był import brzytw i ostrzy do golenia w 2015 roku i potem ponownie w 2016 roku. Grupa SITC 8 to w szczególności import mebli do siedzenia (w tym też do spania) i części oraz drewnianych mebli.

Ciekawa jest analiza grupy SITC 7. W tabeli znajduje się pozycja „maszyny i urządzenia do produkcji energii” (SITC 7) z importem o wartości ponad 13 mld koron w 2015 roku. Dotyczy to importu silników tłokowych z wewnętrznym spalaniem do pojazdów i części do nich. Obejmuje to więc poddostawy dla naszego eksportu samochodów.

Ogólne wnioski

Jakie można wysnuć wnioski dotyczące stosunków z Polską, opierając się na powyższej podstawowej analizie deficytu handlowego? Z pewnością nie ma potrzeby wyciągania radykalnych wniosków, dotyczących stopniowo zwiększającego się pasywnego bilansu obserwowanego w ostatnich 5 latach. Z przedstawionych informacji wynika, że znaczna część deficytu handlowego spowodowana jest importem tradycyjnych towarów. Jest bardzo prawdopodobne, że handel częściami dla przemysłu motoryzacyjnego (dokładniej mówiąc, zwiększony import tych części z Polski na potrzeby naszych producentów samochodów) spowodował, że największe tradycyjne źródło naszej nadwyżki handlowej (grupa SITC 7 maszyny i urządzenia – tj. głównie pojazdy drogowe) nie zdołało skompensować deficytu handlowego we wszystkich pozostałych grupach towarowych.

Z drugiej strony jednak większy import części dla przemysłu motoryzacyjnego przejawia się w innych obszarach dodatnim saldem dzięki większemu eksportowi samochodów w czasie koniunktury przemysłu motoryzacyjnego, a więc de facto przyczyni się do nadwyżki handlowej całego naszego handlu zagranicznego.

Z powyższego wynika, że celem niniejszego artykułu nie jest przekonywanie naszych eksporterów do odchodzenia z perspektywicznego polskiego rynku i kosztem zmniejszonego importu wyrównywanie istniejącego deficytu handlowego. Wręcz przeciwnie – chciałbym zaapelować do naszych eksporterów, by starali się znaleźć istniejące luki na rynku naszego północnego sąsiada, zapelniając je właśnie swoimi wyrobami. Innymi słowy, by zmniejszyć deficyt handlowy, aktywnie zwiększając eksport.

Zresztą rozwój handlu w pierwszym półroczu bieżącego roku wskazuje, że porównując dane rok do roku udaje się w praktyce ten cel realizować.

Ing. Jiří Dorňák

zástupce ředitele odboru zahraničně ekonomických politik / vedoucí oddělení zemí EU, ESVO a západního Balkánu

Źródła informacji:

Czeski Urząd Statystyczny (statystyka transgraniczna), wykresy – Ministerstwo Przemysłu i Handlu RCz, obliczenia własne.

Zdroje informací:

Český statistický úřad (přeshraniční statistika), grafy – MPO ČR, vlastní výpočty